

Нотатки

Коли, кого, як залучати до відновлення?

Майстерня

17.11.2022

Чому залучення та участь на часі і має бути в фокусі уваги? Хто, коли та яким чином має брати участь у відновленні громад? Як забезпечити процес рівності? Який досвід ми маємо та можемо використати, а які практики та підходи до участі й залучення мають бути переглянуті? Коли громада стає суб'єктом прийняття рішень та несе відповідальність за них? Як бути інклюзивними до тих, хто сьогодні захищає Україну або волонтерить? Як залучати тих, хто був змушений виїхати з громади, тікаючи від війни? На ці та інші питаннями ми шукали і досі шукаємо відповідей. Але сьогодні постає значно більше питань і значно більше викликів, ніж можливо охопити протягом короткого часу дискусії. Разом із тим, маємо значно більше досвіду.

На ці та інші питання намагались віднайти відповіді під час зустрічі у форматі світового кафе. Основні тези пропонуємо у нотатках.

Виклики з якими зіштовхуються громади в процесі відновлення. З чого почати відновлення?

*Громада – це стейкхолдери відбудови (бенефіціари; інституції, відповідальні за реалізацію на місцевому та національному рівнях; інтересанти), які проживають або проживали на певній території та мають спільну пам'ять щодо цієї території.

Відновлення

- про фізичну відбудову по завершенні війни;
- про нову реальність: практики, які ми реалізуємо навіть до завершення війни (відновлення як адаптація)

Наявні проблеми:

- *демографічні зміни*
проблема із залученням стейкхолдерів для відбудови;
складність планування через динамічність міграційних процесів та бойові дії.
- *різні типи громад – різні виклики*
проблеми із експертизою залучення (як працювати з травматичним досвідом різного ступеню, як працювати в умовах безпекових викликів).
- *реінтеграція територій*, які окуповані з 2014 року
проблема впливу пропаганди;
житлова проблема (куди повертатися людям, у яких забрали або зруйнували їх власність).
- *недостатня увага до питань залучення відновлення серед органів місцевого самоврядування*
брак досліджень та активностей щодо тем інтеграції осіб із постраждалих громад;
невміння залучати різних стейкхолдерів для вирішення проблем.

Нотатки

Пропозиції рішень проблем та рекомендації

- проводити регулярний моніторинг думок осіб із постраждалих громад та тилових громад, які приймають;
- проводити постійну активну комунікацію з особами із постраждалих громад (наприклад, ВПО-хаб для жителів Луганщини у Івано-Франківську);
- розвивати локального модератора в громаді для залучення;

* Важливо у роботі з деокупованими територіями: доволі швидко відновлювати процес залучення

* Чітко формулювати мету залучення громади: розрадити людей, реінтегрувати; створити основу для фізичної відбудови, технічного завдання (в чому цінність для користувачів)

- способи реінтеграції території, які окуповані з 2014 року заходи для місцевого населення;
пропрацювати помилки у роботі після 2014 року (розроблення методик / практик – створювати дотичність до змін у новому місці, де проживають особи з постраждалих громад, наприклад, через залучення до формування політик (консультаційні ради) та місцевих бюджетів; ініціювати активності (проведення екскурсій містом, культурним життям)
- системна робота з мешканцями, які виїхали з території – чи планують повертатися; залучати, щоб поверталися; створювати умови для громадської та бізнес активності;

Як побудувати культуру залучення та участі на основі послідовних системних кроків та посилювати довіру, щоб не починати кожен раз з самого початку. Як планувати залучення "в довгу" на рівні громад в мінливому світі?

Які проблеми лежать в основі теми/проблеми, з якими викликами вона пов'язана, які проблеми наслідки?

- криза взаємодовіри;
- залучення не обов'язковий елемент при прийнятті рішень відповідно до законодавства;
- слабкість культури постійних консультацій з громадськістю;
- брак публічного оприлюднення матеріалів проєктів до початку проведення публічних консультацій;
- брак комунікації після проведення консультацій або комунікації між заходами;
- інформаційний вакуум;
- недостатня кваліфікація організації обговорень та залучення;
- страх і неготовність публічних службовців до процесів залучення;
- проведення залучення для проформи (практика маніпулятивного та пасивного залучення);
- залучення відбувається вже по факту розробленого рішення;
- не презентується кінцевий/фінальний результат для учасників процесу;
- бар'єр між експертами і громадою в цілому.

Нотатки

Пропозиції рішень проблем та рекомендації

**Залучення – спосіб побудови довіри та партнерства*

- стимулювати розуміння місцевої влади про необхідність та переваги залучення всіх зацікавлених сторін до того чи іншого процесу;
- інформувати усіх учасників процесу від самого початку у зручних для них спосіб та роз'яснювати наміри перед початком будь-якого планування/розроблення проєктів;
- залучення має відбуватися на початковому етапі;
- працювати зі спільнотами, які не тільки існують, а й мали відповідний досвід співпраці;
- запровадити механізми реального та змістовного залучення зацікавлених сторін;
- заохочувати постійну й активну участь зацікавлених сторін у процесах розробки і впровадження міських політик (підвищення авторитету учасників, які беруть активну участь у вирішенні задач / проблем; сприяння освіти та розвитку неформальних об'єднань і громадських організацій);
- на місцевому рівні – розроблення і прийняття Положень про проведення публічних консультацій;
- для кожного процесу, у разі необхідності проведення Консультацій, має бути розроблений та затверджений План залучення зацікавлених сторін;
- чітко визначення ролі, дії і сферу відповідальності кожного учасника процесу (вести протоколи засідань, створення меморандумів та офіційних робочих груп);
- визначити переваги, які отримують учасники процесу залучення тощо;
- презентація фінального результату як для учасників процесу, так і для всіх користувачів;
- практика конкурсів, де залучення відбувається на етапі розробки конкурсного завдання;
- відбудова довіри починати з проєктів, результат яких можна побачити в короткотерміновій перспективі;
- моніторинг реалізованих проєктів (моніторинг результату) та звітність;
- створення кола менторів для навчання практикам залучення.

Як залучити до діалогу та побудувати діалог жителів громади з різними точками зору на майбутнє розвитку, питання культури, мови, розуміння, що "таке перемога". Також як бути чутливим і чуйним на травми та конфлікти під час процесів участі. Чи можуть бути актори, яких не варто залучати?

Які проблеми лежать в основі теми/проблеми, з якими викликами вона пов'язана, які проблеми наслідки?

- Брак обізнаності та необхідність просвітництва

брак обізнаності мешканців та мешканок в можливостях для участі: люди не знають про місцеві ініціативи, проєкти, наявні можливості та їх реалізацію, зрештою, не знають, куди звертатися.

інформаційний вакуум, тотальна нестача інформації на території розмежування військового конфлікту;

брак освітніх програм, рекомендацій, як можна ефективніше працювати над ініціативами, інформаційних кампаній

люди не говорять вголос про свої проблеми, конфлікти, потреби, адже вважають, що іншим це не цікаво або всім вистачає особистих проблем.

Нотатки

- Брак ресурсів в громадах:
брак компетенцій або людського ресурсу, ініціатив
- Виклики, пов'язані з необхідністю реінтеграції територій, що окуповані 8 років
як працювати з результатами російської пропаганди
недовіра в спільнотах через різний культурний та соціальний досвід, а також брак проговорення і можливості прийняття різності
як налагодити діалог між тими, хто лишився під окупацією і тими, хто виїхав
як створити комфорт для тих, хто виїхав, тих, хто жив в окупації
як забезпечити справедливість, в тому числі і (не)покарання за колаборацію
випадки конфліктного сприйняття переселенців місцевою громадою

Пропозиції рішень проблем та рекомендації

Розбудова інституцій та мережі фасилітаторів

- ініціативи, що приїжджають, реалізують проєкт та їдуть після не дають можливість дійсно забезпечити сталий та якісний результат проєкту в довготривалій перспективі;
- послуги з консультування в сфері залучення, фасилітації, побудови діалогу мають бути без винятку в усіх громадах;
- якщо територіальні громади не мають можливості запровадити посаду для спеціалістів з залучення, необхідно стимулювати кооперацію громад в створенні інституції, що буде надавати послуги та консультувати декілька сусідніх громад в сфері залучення.

Освіта й просвітництво

- необхідна державна освітня програма з фасилітації;
- створення освітньої програми для фасилітаторів та тих, хто фасилітує процес розвитку діалогу в громадах на місцевому рівні для представників локальних ініціатив;
- запровадження курсу з побудови діалогів в школах, залучати ще зі школи до активностей у відновленні громад

Як побудувати діалог після деокупації території

- важливо індивідуально розробляти стратегію залучення для кожної громади, бути чутливими до їх потреб та досвіду;
- керівні та адміністративні методи не спрацюють;
- процес діалогу можна побудувати через культурні практики та створення умов для "проговорення досвіду окупації" в громадах; важливо створити безпечні умови, де зможуть говорити люди з різними точками зору та досвідом;
- треба вчитись бути відкритими до людей з іншим досвідом, довіряти та давати шанс. Приймати те, що людині властиво помилятися і вона може змінити свою думку. Також необхідно приймати бажання людини поїхати з громади/країни;
- кожен кейс співпраці з окупаційною адміністрацією має бути розглянутий індивідуально. Процедури мають бути прозорими та зрозумілими, варто

Нотатки

унеможливити “полювання на відьом”, але і одночасно створити умови для забезпечення справедливості покарання за умови вчинення злочинів.

Як розробити методи участі, які долають формалізм, навчену безпорадність, інертність деяких учасників? Як залучати широку спільноту, а не лише громадських активістів та тих, хто цікавиться урбаністикою. Як мотивувати людей залучатись?

Які проблеми лежать в основі теми/проблеми, з якими викликами вона пов'язана, які проблеми наслідки?

- Мала поінформованість та обізнаність про можливості участі та впливу на процеси прийняття рішення. Найчастіше громада (у формі супротиву та протесту) активізується після того, як рішення прийняте;
- брак чіткого розуміння серед практиків, експертів, місцевої влади, як саме має бути реалізоване залучення при створенні програм відновлення громад. Сьогодні немає системного та цілісного підходу, а є лише точкові кейси реалізації учасницьких проєктів. Одночасно відбувається залучення на рівні експертів.

Під час обговорення учасники намагались розкрити проблематику через питання:

- Як зберегти високий рівень громадської активності та волонтерства? Як не втратити кредит довіри після війни?
- Як повернути відповідальність за прийняття рішень мешканцям? Як їх активізувати, як зробити їх проактивними, а не лише таких, що перебувають в позиції “нам винні”? Як розвивати самозарадність?
- Як посилити повагу до громадського активізму та повернути суб'єктність громадським активістам?
- Як подолати негативне ставлення до громадської активності або залучення, якщо громада має негативний досвід участі?
- Як подолати вивчені безпорадність?

Пропозиції рішень проблем та рекомендації

- інформування та залучення широкої громадськості до процесів відновлення має бути спільною цінністю та метою, як органів влади, так і громадських ініціатив. Подолання викликів та якісний процес можна забезпечити лише за умови кооперації та взаємної допомоги;
- будь-який процес залучення має супроводжуватись просвітництвом та бути зрозумілим для учасників (зрозумілим, і процес, і наслідки участі, і відповідальність);
- для запрошення можна використовувати тактику від дверей до дверей; для інформування та запрошення варто використовувати всі можливі канали комунікації: сарафанне радіо, соціальні мережі тощо;
- важливо створювати умови для позитивного досвіду участі для всіх – організаторів та учасників процесу;
- активно залучати ОСН, ОСББ, квартальні комітети – це організована спільнота; вони представляють думку спільноти; до них є повага та довіра; мають досвід брати на себе відповідальність
- молодь, школярів можна залучати через освіту, цікаві освітні події, фестивалі, майстер-класи; реалізації практик залучення дорослих через дітей
- окремо важливо звернути увагу на необхідність/можливість залучення студентів ВНЗ до процесу відновлення на основі їх професійних компетенцій.